

CHỦ NGHĨA NỮ QUYỀN TRONG PHIM THELMA AND LOUISE (1991) CỦA ĐẠO DIỄN RIDLEY SCOTT

NGUYỄN KHÁNH HUYỀN
Trường Đại học Hạ Long

Nhận bài ngày 10/12/2025. Sửa chữa xong 27/02/2026. Duyệt đăng 28/02/2026.

Abstract

This article examines the representation of feminism in Thelma & Louise (1991) from the perspectives of feminist film theory and cultural studies. Through an analysis of narrative structure, character construction, and cinematic language, the study argues that the film constructs a discourse of resistance against the patriarchal order of mainstream Hollywood cinema. The journey of escape undertaken by the two female protagonists is not merely a spatial movement, but also a process of reconstituting female subjectivity, from a condition of control to a state of self-awareness and self-determination. However, the film's tragic ending also reveals the limitations of liberation within the socio-cultural context of the United States in the early 1990s.

Keywords: Female subjectivity, feminism, Hollywood cinema, patriarchal discourse, road movie.

1. Đặt vấn đề

Trong lịch sử điện ảnh Hollywood, phụ nữ thường bị kiến tạo như đối tượng của cái nhìn (male gaze) hơn là chủ thể hành động. Các thể loại phổ biến như phim cao bồi, phim tội phạm hay road movie truyền thống chủ yếu xoay quanh hành trình của nam giới - nơi tự do được đồng nhất với tính nam, bạo lực và sự phiêu lưu. Ra đời năm 1991, Thelma & Louise xuất hiện trong bối cảnh phong trào nữ quyền lần sóng thứ hai đã để lại dấu ấn sâu sắc, đồng thời các tranh luận về quyền tự chủ cơ thể, bạo lực tình dục và bình đẳng giới ngày càng được công khai hóa. Tuy nhiên, trên màn ảnh rộng, sự hiện diện của những nhân vật nữ vừa là chủ thể hành động vừa là trung tâm đạo đức vẫn còn hạn chế. Vấn đề đặt ra là: Thelma & Louise đã tái cấu trúc hình ảnh phụ nữ trong điện ảnh như thế nào? Bộ phim có thể được đọc như một diễn ngôn nữ quyền phản kháng ra sao trong không gian thể loại vốn mang tính nam quyền? Cái kết gây tranh cãi của phim nên được hiểu như bi kịch hay sự khẳng định quyền tự quyết? Bài viết này nhằm làm rõ những câu hỏi trên thông qua phân tích cấu trúc nhân vật, không gian điện ảnh và biểu tượng tự do trong phim.

2. Nội dung nghiên cứu

Phong trào nữ quyền sở dĩ đã bùng nổ từ những năm 1960-1970 ở Mỹ, đó là một động thái chính trị, phản kháng, tượng trưng cho sự bình đẳng và tự do của người phụ nữ. Nhiều người phụ nữ trẻ lúc đó còn cởi bỏ áo ngực, ném vào thùng rác để biểu tình về sự bất bình đẳng giới cũng như quan niệm nữ tính truyền thống. Thế nhưng phải đến đầu những năm 90, khi Thelma and Louise ra đời mới có bộ phim đầu tiên đi tiên phong truyền tải về quan niệm này [2, tr. 26].

Thelma and Louise (tạm dịch: Câu chuyện của Thelma và Louise) do Ridley Scott và Callie Khouri viết kịch bản. Bộ phim thành công cả về thương mại lẫn đánh giá phê bình, nhận được giải thưởng Oscar cho hạng mục Kịch bản gốc xuất sắc nhất. Đây được coi là một tác phẩm điện ảnh kinh điển, gây ảnh hưởng lớn đến những công trình nghệ thuật về sau, đồng thời đánh dấu kỉ nguyên mới về một bộ phim xuất hiện ý hệ về nữ quyền.

Email: nguyenkhanhhuyendhhl@gmail.com

2.1. Hành trình đào thoát như một ẩn dụ nữ quyền

Hành trình đào thoát trong *Thelma & Louise* trước hết cần được hiểu không chỉ như một cuộc chạy trốn pháp luật mà như một tiến trình rời bỏ cấu trúc phụ quyền đã định hình đời sống của hai nhân vật nữ. Phần mở đầu bộ phim thiết lập một trật tự quen thuộc: Thelma bị kiểm soát trong hôn nhân, Louise mắc kẹt trong công việc phục vụ. Những không gian nội thất chật hẹp - căn bếp, quán ăn tượng trưng cho sự giới hạn vai trò xã hội của phụ nữ. Việc hai nhân vật quyết định “đi chơi cuối tuần” vì thế đã mang ý nghĩa tiềm tàng của sự vượt ranh giới, dù ban đầu họ chưa ý thức đầy đủ về tính chất chính trị của hành động này [7, tr. 43].

Biến cố tại quán bar khi Louise bắn chết kẻ có ý định cưỡng hiếp Thelma trở thành điểm ngoặt, biến chuyến đi giải trí thành hành trình đào thoát thực sự. Ở đây, sự đào thoát mang hai tầng nghĩa: thoát khỏi sự truy đuổi của pháp luật và thoát khỏi vị thế nạn nhân trong cấu trúc bạo lực giới. Hành động bóp cò súng không đơn thuần là phản ứng tức thời mà là sự phá vỡ quy ước im lặng mà xã hội thường áp đặt lên phụ nữ khi họ bị xâm hại. Từ khoảnh khắc ấy, hai nhân vật không còn là đối tượng của câu chuyện mà trở thành chủ thể quyết định quỹ đạo của nó.

Con đường và sa mạc miền Tây nước Mỹ - không gian đặc trưng của thể loại road movie trong trường hợp này trở thành ẩn dụ cho tiến trình tái sinh bản sắc. Càng rời xa đô thị và các thiết chế xã hội, Thelma và Louise càng tái định nghĩa chính mình. Sự chuyển biến của Thelma là minh chứng rõ nét: Từ một người phụ nữ thụ động, lệ thuộc vào chồng, cô dần trở nên quyết đoán, chủ động trong hành động và lời nói. Quá trình ấy cho thấy đào thoát không chỉ là dịch chuyển địa lý mà còn là hành trình giải phóng ý thức. Không gian mở của sa mạc, vì thế tượng trưng cho khả năng tưởng tượng một bản sắc nữ giới vượt ra ngoài khuôn mẫu truyền thống. Tuy nhiên, hành trình này không được lý tưởng hóa như một cuộc phiêu lưu tự do thuần túy. Mỗi bước tiến đều đi kèm với sự gia tăng nguy hiểm và cô lập. Điều đó phản ánh nghịch lý của tự do nữ quyền trong xã hội đương đại: Phụ nữ có thể rời bỏ không gian gia trưởng nhưng hệ thống quyền lực rộng lớn hơn - pháp luật, truyền thông, chuẩn mực đạo đức vẫn bao phủ họ. Sự truy đuổi của cảnh sát không chỉ là xung đột cốt truyện mà còn là biểu tượng của thiết chế xã hội đang tìm cách tái lập trật tự cũ. Hành trình đào thoát vì thế luôn song hành với cảm giác bị bao vây. Một yếu tố quan trọng trong ẩn dụ nữ quyền của hành trình là tình bằng hữu giữa hai nhân vật. Không giống nhiều tự sự truyền thống đặt phụ nữ trong quan hệ cạnh tranh, bộ phim xây dựng mối quan hệ dựa trên sự liên đới và tin cậy. Chiếc xe mui trần trở thành không gian gắn kết, nơi họ chia sẻ ký ức, nỗi sợ và khát vọng. Sự đồng hành này mang ý nghĩa chính trị sâu sắc: giải phóng không phải là hành động đơn lẻ mà là quá trình được nâng đỡ bởi tình đoàn kết nữ giới. Chính mối quan hệ này giúp họ duy trì ý chí khi đối diện với lựa chọn cuối cùng.

Cảnh kết - khi họ quyết định lao xe xuống vực thay vì đầu hàng đầy ẩn dụ đào thoát đến cực điểm. Đây không chỉ là sự trốn chạy khỏi cảnh sát mà là sự từ chối quay trở lại cấu trúc xã hội đã phủ nhận tiếng nói của họ. Khoảnh khắc nắm tay nhau trước khi tăng tốc thể hiện quyền tự quyết triệt để: họ lựa chọn cách kết thúc câu chuyện của mình thay vì để hệ thống định đoạt. Hình ảnh đóng băng trước khi xe rơi xuống vực tạo ra một “không gian tự do vĩnh cửu”, nơi hành động tự chủ được lưu giữ thay vì bị xóa bỏ bởi cái chết. Như vậy, hành trình đào thoát trong *Thelma & Louise* có thể được đọc như một ẩn dụ nữ quyền nhiều tầng, khởi đầu bằng sự rời bỏ không gian gia trưởng, phát triển thành quá trình tái cấu trúc bản sắc và kết thúc bằng hành động tự quyết mang tính biểu tượng. Sự đào thoát ấy không hứa hẹn một tương lai hòa nhập mà phơi bày giới hạn của xã hội trong việc dung chứa phụ nữ tự do. Chính ở điểm căng thẳng này, bộ phim khẳng định thông điệp nữ quyền cốt lõi: tự do không phải là món quà được ban phát mà là lựa chọn phải được giành lấy kể cả khi cái giá phải trả là sự đoạn tuyệt cuối cùng.

2.2. Bạo lực, pháp luật và cấu trúc phụ quyền

Bạo lực trong *Thelma & Louise* không được trình bày như hiện tượng cá biệt mà như biểu hiện của một cấu trúc quyền lực mang tính hệ thống. Ngay từ đầu phim, bạo lực đã tồn tại dưới dạng tinh vi và “bình thường hóa”: sự kiểm soát của người chồng đối với Thelma, những lời quấy rối nơi công cộng,

thái độ xem nhẹ phụ nữ trong không gian xã hội. Những hành vi này không ồn ào nhưng tạo nên một môi trường áp chế thường trực. Bằng cách khởi đầu từ những chi tiết tưởng như nhỏ nhặt, bộ phim cho thấy bạo lực giới không chỉ là hành vi thể xác mà còn là cơ chế duy trì trật tự phụ quyền thông qua ngôn ngữ, thái độ và quyền lực biểu tượng [1, tr. 18].

Biến cố tại quán bar - khi Louise bắn chết kẻ có ý định cưỡng hiếp Thelma làm lộ rõ sự giao cắt giữa bạo lực cá nhân và cấu trúc xã hội. Hành vi tấn công tình dục không được xây dựng như một sự kiện ngoại lệ mà như kết quả của văn hóa dung túng nam tính độc hại. Điều đáng chú ý là phản ứng của Louise không xuất phát từ xung năng bạo lực mà từ ký ức đau thương quá khứ (được ám chỉ trong phim). Khoảnh khắc bóp cò vì thế trở thành hành động phòng vệ nhưng ngay lập tức bị đặt dưới khung hình của pháp luật như một tội ác giết người. Ở đây, bộ phim đặt ra vấn đề: khi phụ nữ tự vệ trước bạo lực giới, liệu pháp luật có nhìn nhận họ như chủ thể chính đáng hay chỉ như kẻ vi phạm trật tự?

Pháp luật trong phim được đại diện bởi lực lượng cảnh sát và hệ thống truy đuổi liên bang. Nhân vật thám tử điều tra được khắc họa với sự cảm thông nhất định, song ông vẫn là đại diện của một cấu trúc không thể vượt qua. Sự cảm thông cá nhân không đủ để thay đổi logic vận hành của hệ thống. Pháp luật ở đây mang tính trung lập hình thức nhưng lại vận hành trong bối cảnh bất bình đẳng giới thực chất. Điều này cho thấy tính chất “mù giới” (gender-blind) của pháp lý: nó xử lý hành vi mà không xét đến cấu trúc bạo lực đã dẫn tới hành vi đó.

Không gian truy đuổi trên sa mạc làm nổi bật sự bất cân xứng quyền lực giữa cá nhân và nhà nước. Trong khi Thelma và Louise chỉ có chiếc xe và khẩu súng, phía pháp luật sở hữu mạng lưới truyền tin, xe tuần tra, trực thăng và sự phối hợp liên bang. Sự chênh lệch này không chỉ tạo kịch tính mà còn tượng trưng cho quyền lực thể chế vượt trội. Bạo lực của nhà nước dù được thực thi nhân danh trật tự vẫn là một hình thức cưỡng chế. Khi bị bao vây bởi hàng loạt xe cảnh sát ở cuối phim, hình ảnh ấy cho thấy cấu trúc phụ quyền không chỉ tồn tại trong gia đình hay quan hệ cá nhân mà còn được củng cố bởi thiết chế quyền lực công cộng.

Một phân đoạn quan trọng khác là cảnh hai nhân vật đối đầu với người tài xế xe tải liên tục quấy rối họ. Ban đầu, hành vi của người đàn ông được xem như “trò đùa vô hại” nhưng sự lặp lại và thái độ khiêu khích biến nó thành biểu hiện của văn hóa coi thường phụ nữ. Việc họ bắn nổ chiếc xe tải có thể được đọc như hành động trả đũa biểu tượng đối với nam tính độc hại. Tuy nhiên, hành động này cũng đồng thời củng cố vị thế “ngoài vòng pháp luật” của họ. Bộ phim vì thế đặt người xem vào thế lưỡng nan đạo đức: đồng cảm với sự phẫn nộ của nhân vật nhưng cũng nhận thức được hệ quả pháp lý không thể đảo ngược [3].

Cấu trúc phụ quyền trong phim không chỉ thể hiện qua bạo lực trực tiếp mà còn qua cách xã hội diễn giải hành động của phụ nữ. Truyền thông và cơ quan điều tra nhanh chóng xây dựng câu chuyện theo hướng hai phụ nữ “nguy hiểm” và “mất kiểm soát”. Sự chuyển dịch này phản ánh xu hướng xã hội hóa lỗi cá nhân thay vì nhìn nhận nguyên nhân cấu trúc. Khi phụ nữ vượt ra khỏi vai trò ngoan ngoãn, họ dễ dàng bị gắn nhãn lệch chuẩn. Điều này cho thấy phụ quyền không chỉ trấn áp bằng bạo lực thể xác mà còn bằng diễn ngôn.

Cao trào cuối cùng - khi họ bị dồn đến mép vực là sự hội tụ của bạo lực, pháp luật và cấu trúc phụ quyền. Việc lựa chọn lao xe xuống vực thay vì đầu hàng có thể được hiểu như sự từ chối bị tái định vị trong hệ thống kỷ luật (nhà tù, xét xử, trừng phạt). Nhà tù, xét về mặt biểu tượng, là không gian tối hậu của kiểm soát thân thể. Bằng cách không để cơ thể mình bị hệ thống chiếm hữu, hai nhân vật thực hiện hành vi tự quyết cuối cùng. Tuy nhiên, lựa chọn ấy đồng thời cho thấy sự bế tắc của phụ nữ khi đối diện với cấu trúc quyền lực không dung chứa khả năng tự vệ chính đáng của họ.

Tổng thể, Thelma & Louise kiến tạo một diễn ngôn phức tạp về bạo lực và pháp luật trong xã hội phụ quyền. Bộ phim không đơn giản hóa vấn đề thành cuộc đối đầu giữa “phụ nữ tốt” và “đàn ông xấu” mà cho thấy cách bạo lực cá nhân, pháp lý và biểu tượng đan xen trong một hệ thống rộng lớn. Qua đó, tác phẩm đặt ra câu hỏi cốt lõi: liệu công lý có thể tồn tại trong một cấu trúc vốn được thiết kế mà không tính đến trải nghiệm giới? Chính câu hỏi này làm nên chiều sâu chính trị và giá trị học thuật lâu dài của bộ phim.

2.3. Cái kết và diễn ngôn giải phóng trong *Thelma & Louise*

Cái kết của *Thelma & Louise* là một trong những đoạn kết gây tranh luận và được phân tích nhiều nhất trong lịch sử điện ảnh đương đại. Khi bị dồn đến mép vực Grand Canyon và bao vây bởi lực lượng cảnh sát, hai nhân vật đứng trước hai khả năng: đầu hàng để quay trở lại trật tự pháp lý, hoặc tiếp tục tiến về phía trước đồng nghĩa với cái chết. Quyết định tăng tốc lao xe xuống vực không chỉ là cao trào kịch tính mà còn là tuyên ngôn thẩm mỹ và chính trị của bộ phim. Ở đây, hành động cuối cùng trở thành điểm hội tụ của toàn bộ hành trình đào thoát, nơi tự do được đẩy đến giới hạn tối đa [4, tr. 48]. Trước hết, cần nhìn nhận cái kết như một sự từ chối tái hòa nhập vào cấu trúc phụ quyền. Nếu đầu hàng, Thelma và Louise sẽ bị đưa vào hệ thống xét xử và nhà tù - những không gian kỷ luật nơi thân thể phụ nữ bị kiểm soát và định danh lại như tội phạm. Việc lựa chọn lao xuống vực có thể được hiểu như sự khước từ bị tái định vị trong trật tự đó. Họ không chấp nhận để câu chuyện của mình kết thúc bằng bản án do thiết chế quyền lực áp đặt. Thay vào đó, họ tự quyết định điểm dừng, giữ quyền kiểm soát tối hậu đối với thân thể và số phận.

Khoảnh khắc hai người nắm tay nhau trước khi tăng tốc là hình ảnh then chốt của diễn ngôn giải phóng. Cử chỉ này không mang tính bi lụy mà mang tính liên đới. Sự giải phóng ở đây không phải hành vi cá nhân đơn lẻ mà được thực hiện trong tình bằng hữu và sự đồng thuận. Điều này khẳng định một nguyên tắc nữ quyền quan trọng: tự do không tồn tại trong cô lập mà được kiến tạo thông qua sự đoàn kết giữa phụ nữ. Cái chết - nếu được hiểu là cái chết - không phải thất bại của tình bạn mà là sự hoàn tất của một lựa chọn chung.

Về mặt ngôn ngữ điện ảnh, việc sử dụng kỹ thuật freeze-frame (đóng băng khung hình) trước khi chiếc xe rơi xuống vực mang ý nghĩa biểu tượng sâu sắc. Bộ phim không cho khán giả thấy cú rơi hay thi thể mà dừng lại ở khoảnh khắc chiếc xe bay giữa không trung. Sự đình chỉ chuyển động này phá vỡ logic thời gian tuyến tính, tạo ra một không gian trung gian giữa sống và chết. Trong không gian đó, hai nhân vật được lưu giữ vĩnh viễn ở trạng thái tự do. Chính sự “ngưng đọng” này chuyển cái kết từ bi kịch sang biểu tượng, từ cái chết vật lý sang chiến thắng biểu tượng. Diễn ngôn giải phóng trong cái kết cũng đặt ra một nghịch lý: tự do chỉ đạt được thông qua sự đoạn tuyệt đối với xã hội. Điều này phản ánh giới hạn cấu trúc của xã hội đương thời đối với phụ nữ tự chủ. Bộ phim không đưa ra một viễn cảnh hòa giải, không hứa hẹn cải cách hệ thống mà phơi bày sự bất khả dung hòa giữa tự do nữ giới và trật tự phụ quyền. Chính sự cực đoan của lựa chọn cuối cùng làm nổi bật mức độ bế tắc mà hai nhân vật phải đối diện. Tuy nhiên, đọc cái kết chỉ như một hành vi tự sát bi thảm sẽ làm giảm thiểu chiều sâu chính trị của nó. Trong diễn ngôn nữ quyền, hành động lao xuống vực có thể được hiểu như sự “từ chối hợp tác” với hệ thống. Họ không trao cho nhà nước quyền định nghĩa mình là tội phạm, cũng không để truyền thông biến họ thành hình tượng lệch chuẩn. Thay vào đó, họ đóng khung hình ảnh của chính mình trong khoảnh khắc chủ động. Cái kết vì thế không phải là sự hủy diệt hoàn toàn mà là sự chiếm hữu hình ảnh cuối cùng của bản thân.

Ở bình diện biểu tượng, hẻm núi Grand Canyon đại diện cho ranh giới giữa không gian xã hội và khoảng không vô định. Khi chiếc xe vượt qua mép vực, nó vượt qua ranh giới của trật tự và bước vào không gian không thể kiểm soát. Hình ảnh ấy khẳng định rằng dù hệ thống có thể bao vây thân thể, nó không thể kiểm soát hoàn toàn ý chí lựa chọn. Chính ở điểm này, cái kết trở thành diễn ngôn giải phóng triệt để: tự do không nhất thiết đồng nghĩa với sự sống kéo dài mà là quyền quyết định cách tồn tại và cách kết thúc. Cái kết của *Thelma & Louise* không chỉ khép lại câu chuyện mà còn mở ra một trường diễn giải rộng lớn về nữ quyền, tự do và quyền tự quyết. Thông qua lựa chọn cuối cùng và thủ pháp freeze-frame, bộ phim biến một tình huống truy đuổi thành biểu tượng giải phóng. Cái kết ấy, vì thế, không đơn thuần là bi kịch mà là một tuyên ngôn mạnh mẽ: trong một cấu trúc không dung chứa tự do nữ giới, hành vi tự quyết - dù cực đoan vẫn là khẳng định tối hậu của chủ thể.

2.4. Tranh luận và tiếp nhận của *Thelma & Louise*

Ngay từ khi ra mắt năm 1991, *Thelma & Louise* đã trở thành một trong những bộ phim gây tranh

lượn mạnh mẽ nhất trong điện ảnh Mỹ đương đại. Dưới sự đạo diễn của Ridley Scott, tác phẩm không chỉ được tiếp nhận như một sản phẩm giải trí thuộc thể loại road movie mà còn như một tuyên ngôn văn hóa về giới. Phản ứng xã hội đối với bộ phim phản ánh trạng thái căng thẳng của nước Mỹ đầu thập niên 1990 - thời điểm các vấn đề về quấy rối tình dục, quyền sinh sản, bạo lực gia đình và bình đẳng giới ngày càng được công khai hóa. Vì vậy, tranh luận xoay quanh bộ phim không đơn thuần là vấn đề thẩm mỹ, mà là xung đột tư tưởng về vai trò và quyền lực của phụ nữ trong không gian công cộng [5]. Một trong những luồng ý kiến gây chú ý nhất là cáo buộc bộ phim mang tính “chống nam giới”. Nhiều cây bút bảo thủ cho rằng phim khắc họa nam giới như nguồn gốc của bạo lực và áp bức: từ người chồng gia trưởng kiểm soát Thelma, kẻ có ý định cưỡng hiếp tại quán bar, cho đến người tài xế xe tải quấy rối trên đường cao tốc. Theo quan điểm này, việc hai nhân vật nữ sử dụng bạo lực và chống lại trật tự pháp luật bị xem như sự cổ vũ cho thái độ thù địch giới. Tuy nhiên, lập luận này thường giản lược cấu trúc tự sự phức tạp của phim, bởi tác phẩm không xây dựng toàn bộ nam giới như hình tượng phản diện tuyệt đối. Nhân vật thám tử điều tra được khắc họa với sự đồng cảm và nỗ lực thuyết phục hai nhân vật đầu hàng trong hòa bình. Điều này cho thấy bộ phim không phải bản cáo trạng chống lại cá nhân nam giới, mà là sự phê phán cấu trúc quyền lực rộng lớn hơn.

Tranh luận còn xoay quanh vấn đề bạo lực và đạo đức. Một số nhà phê bình đặt câu hỏi: Liệu việc khán giả đồng cảm với hai phụ nữ ngoài vòng pháp luật có làm suy yếu chuẩn mực đạo đức xã hội? Họ lo ngại rằng bộ phim có thể bình thường hóa hành vi sử dụng vũ lực. Tuy nhiên, nhiều học giả phản biện rằng bộ phim không hề lãng mạn hóa bạo lực; trái lại, nó đặt bạo lực trong bối cảnh tự vệ trước sự đe dọa hiện hữu. Chính việc buộc khán giả phải đối diện với tình thế đạo đức phức tạp - nơi ranh giới giữa đúng và sai không còn tuyệt đối đã tạo nên chiều sâu chính trị của tác phẩm. Thay vì khuyến khích nổi loạn vô điều kiện, bộ phim buộc người xem suy nghĩ về tính công bằng của hệ thống pháp lý khi xử lý bạo lực giới.

Ở bình diện học thuật, Thelma & Louise nhanh chóng trở thành đối tượng phân tích trong các lĩnh vực điện ảnh học, nghiên cứu giới và văn hóa đại chúng. Nhiều nhà nghiên cứu xem bộ phim như một bước ngoặt trong việc tái cấu trúc thể loại road movie vốn truyền thống là không gian của nam tính tự do. Việc đặt hai phụ nữ vào trung tâm hành trình đã mở rộng khung lý thuyết về chủ thể điện ảnh, đặc biệt trong bối cảnh lý thuyết “male gaze” đang được thảo luận sôi nổi. Bộ phim được đọc như một văn bản phản kháng, nơi phụ nữ không còn là đối tượng bị nhìn ngắm mà trở thành chủ thể nhìn và hành động. Chính vì thế, tác phẩm được đưa vào giáo trình nghiên cứu điện ảnh tại nhiều trường đại học như một ví dụ tiêu biểu của điện ảnh nữ quyền đầu thập niên 1990 [6, tr. 51]. Cái kết của bộ phim là điểm tập trung tranh luận gay gắt nhất. Hình ảnh hai nhân vật lao xe xuống vực được một số nhà phê bình xem như biểu tượng giải phóng triệt để, trong khi những người khác coi đó là sự thất bại của tưởng tượng nữ quyền trong Hollywood: phụ nữ chỉ có thể đạt tự do thông qua cái chết. Hai cách diễn giải này tồn tại song song và phản ánh những lập trường lý thuyết khác nhau. Quan điểm thứ nhất nhấn mạnh quyền tự quyết - họ chọn cách kết thúc câu chuyện thay vì bị hệ thống định đoạt. Quan điểm thứ hai nhấn mạnh giới hạn cấu trúc xã hội không cung cấp không gian sống cho phụ nữ tự do, buộc họ phải rời khỏi thế giới ấy. Sự phân đôi trong cách đọc chính là minh chứng cho tính đa nghĩa của văn bản điện ảnh.

Về phương diện công chúng, bộ phim đạt thành công thương mại đáng kể và giành nhiều đề cử giải thưởng quan trọng. Tuy nhiên, tác động sâu rộng hơn nằm ở bình diện biểu tượng. Hình ảnh hai người phụ nữ nắm tay nhau trước khi tăng tốc đã trở thành biểu tượng văn hóa phổ biến, được tái hiện trong nhiều tác phẩm nghệ thuật và diễn ngôn đại chúng sau này. Bộ phim cũng góp phần thúc đẩy các cuộc thảo luận rộng rãi hơn về đại diện giới trong điện ảnh Hollywood, đặt câu hỏi về số lượng và chiều sâu của nhân vật nữ trên màn ảnh. Theo thời gian, quá trình tiếp nhận Thelma & Louise tiếp tục biến đổi. Trong bối cảnh các phong trào như MeToo làm nổi bật vấn đề bạo lực tình dục và sự im lặng cưỡng bức, bộ phim được tái đọc với ý nghĩa tiên phong. Những vấn đề từng bị xem là “quá khích” vào năm 1991 nay trở nên quen thuộc trong thảo luận xã hội. Điều này cho thấy tác phẩm không chỉ phản

ánh thời đại của nó mà còn dự báo những tranh luận kéo dài nhiều thập niên sau. Sự bền vững trong tính thời sự là yếu tố quan trọng giúp bộ phim duy trì vị thế kinh điển.

3. Kết luận

Từ những phân tích trên có thể khẳng định *Thelma & Louise* không chỉ là một tác phẩm điện ảnh thành công về mặt nghệ thuật mà còn là một văn bản văn hóa mang tính chất can thiệp vào diễn ngôn giới đương thời. Dưới bàn tay đạo diễn của Ridley Scott, bộ phim đã tái cấu trúc thể loại “road movie” - vốn là địa hạt truyền thống của nam giới thành một không gian tự sự nơi phụ nữ trở thành chủ thể hành động, chủ thể đạo đức và chủ thể lựa chọn, cụ thể: 1) Bộ phim đặt lại vấn đề về quyền tự vệ và công lý giới. Hành động bắn chết kẻ có ý định cưỡng hiếp không được xây dựng như một hành vi tội phạm thuần túy mà như một phản ứng tất yếu trước bạo lực cấu trúc; 2) *Thelma & Louise* góp phần giải thiêng hình tượng nữ giới trong điện ảnh Hollywood. Thay vì là đối tượng của “cái nhìn nam giới”, hai nhân vật chính vận hành như những chủ thể mang ý thức, có khả năng ra quyết định và chịu trách nhiệm cho lựa chọn của mình. Sự chuyển biến tâm lý của Thelma - từ một người phụ nữ lệ thuộc vào chồng đến một cá nhân tự chủ - cho thấy quá trình giải phóng không chỉ diễn ra ở cấp độ hành động mà còn ở cấp độ nhận thức; 3) Cái kết lao xe xuống vực được dừng lại ở khung hình đóng băng mang ý nghĩa biểu tượng sâu sắc. Hình ảnh này không đơn thuần là một bi kịch cá nhân mà là một ẩn dụ về sự bất khả dung hòa giữa tự do nữ giới và trật tự phụ quyền đương thời. Hơn ba thập niên sau khi công chiếu, *Thelma & Louise* vẫn được xem là một cột mốc trong lịch sử điện ảnh nữ quyền. Trong bối cảnh các phong trào đấu tranh vì bình đẳng giới tiếp tục phát triển trên toàn cầu, bộ phim duy trì tính thời sự như một văn bản khơi gợi đối thoại về quyền tự chủ, quyền lựa chọn và giới hạn của công lý. Do đó, giá trị bền vững của tác phẩm không chỉ nằm ở thành tựu nghệ thuật mà còn ở khả năng kiến tạo một diễn ngôn phản kháng - nơi phụ nữ không còn bị định nghĩa bởi sự phục tùng mà bởi năng lực hành động và quyền quyết định số phận của chính mình.

Tài liệu tham khảo

- [1] Chen, L.-A. (2017). *The K-drama Filming Spots You Need to Visit in Seoul*. Special Broadcasting Service Corporation (SBS). <https://www.sbs.com.au/popasia/blog/2017/09/07/k-drama-filming-spots-you-need-visit-seoul>.
- [2] David Bordwell, Kristin Thompson (2008). *Nghệ thuật điện ảnh* (người dịch và hiệu đính: Đỗ Thu Hà, Nguyễn Liên, Nguyễn Kim Loan, Ngô Tự Lập, Trần Nho Thìn, Trần Hải Yến). NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [3] Edwards, R. (2008). *The Moon at the Bottom of the Well*. Variety. <https://variety.com/2008/film/reviews/the-moon-at-the-bottom-of-the-well-1200471631/>.
- [4] Hwang, H. (2017). *Peripheral Aesthetics after Modernism: South Korean Neo-realism and Chang-dong Lee's Poet-ry*. The Global South, 11(1), 30-56.
- [5] International Film Festival Rotterdam website. (2009). *Moon at the Bottom of the Well*. Iffr. <https://iffr.com/en/2009/films/moon-at-the-bottom-of-the-well>.
- [6] Thornber, K. (2012). *Ecoambiguity: Environmental Crises and East Asian Literatures*. University of Michigan.
- [7] Warren Buckland (2011). *Nghiên cứu phim* (người dịch: Phạm Ninh Giang, hiệu đính: Phạm Xuân Thạch). NXB Tri thức, Hà Nội.